

Helsinki

Ekologisen kestävyysindikaattorit

Ekologisen kestävyyden indikaattorit

TAMPERE

OULU

TURKU
ÅBO

ESPOO
ESBO

Lukijalle

Kuuden suurimman kaupungin kaupunginjohtajat asettivat työryhmän kehittämään ja yhtenäistämään kestäväen kehityksen raportointia ja sopimaan yhteisistä indikaattoreista. Indikaattorityössä on keskitytty ekologisen kestävyden indikaattoreihin ja ympäristotalouden tunnuslukuihin.

Työryhmän raportissa ekologisen kestävyden indikaattoreista osa on laajempia ja osa rajoitetumpia kokonaisuuksia käsitteleviä. Ympäristötoiminnan taloudellisten tunnuslukujen esitys noudattaa yleiseurooppalaista ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokitusta sekä kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta.

Indikaattoreiden valintaan vaikuttivat indikaattorin tietojen saatavuus, toistettavuus ja asiasisältö. Tärkeänä pidettiin sitä, että indikaattorit kuvaavat kaupungin toimintaa ja kehitystä sekä ovat riittävän lähellä työntekijöitä.

Erityistä huomiota kiinnitettiin indikaattoreiden laskentaan, sillä valitettavan usein nykyisin käytössä olevien indikaattoreiden yksityiskohtainen tarkastelu osoitti laskentatapojen suuret erot ja vertailtavuuden mahdottomuuden.

Tähän asiakirjaan on koottu ohjeet sekä ekologisen kestävyden indikaattorien että ympäristötoiminnan taloudellisten tunnuslukujen laskennasta. Ohjeet ovat suositusluonteiset ja niitä pyritään kehittämään edelleen.

Työryhmän jäsenet:

Leena Sjöblom, Espoo
Marika Rönnberg, Espoo
Johanna af Hällström, Helsinki
Pirita Kuikka, Helsinki
Petteri Huuska, Helsinki
Maarit Talvitie, Oulu
Sanna Mari Huikuri, Tampere
Janne Laurila, Tampere
Emmi Nieminen, Tampere
Johanna Korpikoski, Turku
Miika Meretoja, Turku
Tina Kristiansson, Vantaa
Marja Vuorinen, Vantaa
Jarmo Honkanen, Vantaa
Maaria Parry, HSY

Päivitetty helmikuussa 2020

Sisällys

OSA I: EKOLOGINEN KESTÄVYYS	6
1) YLEISTÄ KEHITYSTÄ KUVAAVAT INDIKAATTORIT	6
Ekologinen jalanjälki	6
Kasvihuonekaasupäästöt	6
Asukastyytyväisyys	7
2) MAANKÄYTÖN JA KAUPUNKIRAKENTEEN KESTÄVYYS	8
Metsäiset alueet	8
Asukkaiden määrä merivesi- ja vesistötulva-alueilla	8
Luonnonsuojelualueiden osuus	9
Pintavesien ekologinen tila	9
Palveluiden saavutettavuus	10
Tiiviisti asuttujen alueiden osuus	10
Tiiviillä alueilla asuvien osuus	11
Tie- ja raideliikenteen sekä lentomelualueilla asuvien määrä	11
3) TOIMINNAN KUORMITUS JA EKOTEHOKKUUS	12
Yhdyskunnan sähkön kulutus	12
Yhdyskunnan veden kulutus	12
Yhdyskunnan energiankulutus	12
Kaukolämmön tuotantotapaosuudet	13
Lämmitystapajakauman muutos	13
Sähkön ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitiloissa	14
Lämmön ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitiloissa	14
Veden ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitiloissa	14
Yhdyskunnan ilmanlaatu	15
Yhdyskunnan jätevesikuormitus	15
Sekaviemäriverkoston ylivuotoprosentti	15
Jätteenpolttoon toimitetun yhdyskuntajätteen määrä	16
Erilliskerätyn biojätteen määrä	16
Kotitalouksien sekajätteen koostumus	16
4) LIIKKUMISEN EKOTEHOKKUUS	17
Autoistuminen	17
Pyöräilyn laatukäytävien ja tehostetusti talvikunnossapidetyn pyörätien pituus	17
Kulkumuotojakauma	17
5) YMPÄRISTÖVASTUULLINEN KULUTUS JA YMPÄRISTÖKASVATUS	18
Ympäristönäkökohdat kaupungin hankinnoissa	18
Ympäristösertifioidut oppilaitokset, koulut ja päiväkodit	18
Ekotukihenkilöt kaupungeissa	18
OSA II: YMPÄRISTÖTOIMINNAN TALOUDELLISET TUNNUSLUVUT	19
6) TOTEUTUNUT RAHANKÄYTTÖ	19
Ympäristötuottojen kokonaissumma	19

Ympäristökulujen kokonaissumma	20
Ympäristöinvestoinnit konsernitasolla	21
Ympäristövastuu ja ehdollinen ympäristövelka	22
Ympäristötuotot kunnan toimintatuotoista ja suhteessa asukaslukuun	22
Ympäristökulut kunnan toimintakuluista ja suhteessa asukaslukuun	22
Ympäristöinvestoinnit kunnan investoinneista ja suhteessa asukaslukuun	22
7) KAUPUNGIN YMPÄRISTÖTOIMINNAN LASKENNALLINEN HYÖTY	23
Ekotehokkuutta parantava toiminta	23
Ympäristövaikutusten hallinta	23
Hallinnolliset toimenpiteet	23

OSA I: EKOLOGINEN KESTÄVYYS

1) YLEISTÄ KEHITYSTÄ KUVAAVAT INDIKAATTORIT

Ekologinen jalanjälki

Tarkastelujakso: tarvittaessa
Yksikkö: ekologisesti tuottava maa-ala ha/as
Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa ihmisen aineellista riippuvuutta luonnosta ja helpottaa yhteiskunnan ekologisten rajoitusten ymmärtämistä. Ekologisella jalanjäljellä mitataan kulutuksen suoraan tai välillisesti vaatimaa maa-alaa riippumatta siitä, missä päin maapalloa alue sijaitsee. Ekologinen jalanjälki kertoo kuinka monta hehtaaria ekologisesti tuottavaa maata tarvitaan tuottamaan väestön tarvitsema ruoka, kulutushyödykkeet ja energia sekä palauttamaan takaisin luontoon väestön tuottamat päästöt ja jätteet.

Laskenta:

Ekologisen jalanjäljen laskennassa kuluttavina toimintoina otetaan huomioon ravinnontuotanto, asuminen, liikenne, kulutushyödykkeet ja palvelut. Ekologinen jalanjälki lasketaan henkeä kohti vuodessa. Kertomalla luku asukasluvulla saadaan koko kaupungin ekologinen jalanjälki. Asukasta kohti laskettua ekologista jalanjälkeä verrataan siihen, kuinka paljon ekologisesti tuottavaa maata maapallolla tai Suomessa tai kyseisessä kunnassa on käytettävissä henkeä kohti.

Laskenta toteutetaan yleiseurooppalaisella laskentatavalla (SGA-TOOL). Mallia on sittemmin sovellettu suomalaisille kunnille sopivammaksi, mikä tulee ottaa huomioon tuloksia vertailtaessa.

HUOM: Ekologisen jalanjäljen laskentaan liittyvien epäselvyyksien, työmäärän ja erilaisten laskentamenetelmien takia ekologisen jalanjälkeen on päätetty suhtautua varauksella: menetelmän kehittämistä seurataan ja kukin kunta päättää jalanjäljen laskennasta.

Kasvihuonekaasupäästöt

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: CO₂-ekvivalentti tn/as/v (päästöt ilman teollisuutta)
Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa paikallista vaikutusta maailmanlaajuiseen ilmastomuutokseen. Kasvihuonekaasupäästöjen määrä mittaa yhdyskunnan vaikutusta maapallon ilmastojärjestelmään ja siten myös yhdyskunnan vastuullisuutta globaalissa ympäristöongelmassa. Tulosta voidaan verrata keskimääräisesti hyväksyttävään asukaskohtaiseen päästötasoon.

Laskenta:

Päästöt lasketaan CO₂-raportti-menetelmällä, joka vastaa päästöraportoinnin uusimpia kansainvälisiä standardeja. Päästöihin lasketaan kulutusperäiset hiilidioksidi-, typpidioksidi- ja metaanipäästöt hiilidioksidiekvivalenttina.

Laskentaan sisältyy (ilman teollisuutta):

- kauko-, sähkö- ja erillislämmitys
- maalämpö
- kuluttajien sähkönkulutus
- tieliikenne

- maatalous
- yhdyskunnan jätehuolto

CO₂-raportissa käytetään sähkönkulutuksen päästökertoimena Suomen keskimääräistä sähkönkulutuksen päästökerrointa. Kunnan kasvihuonekaasupäästöt lasketaan kulutusperusteisesti siten, että sähkön ja kaukolämmön päästöt allokoidaan sille kunnalle, jossa sähkö ja kaukolämpö kulutetaan. Jätteenkäsittelyn päästöt allokoidaan sille kunnalle, jossa jäte on syntynyt, vaikka se käsiteltäisiin toisaalla. Laskennassa saadaan energiankulutus- ja päästötulokset sektoreittain. Päästötiedoissa esitetään kokonaispäästöt sekä päästöt asukasta kohti laskettuna.

Kunnan omaan käyttöön on saatavilla sopimuksen mukaan myös teollisuuden päästötiedot (teollisuuden sähkönkulutus, teollisuuden ja työkonien aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt sekä teollisuuden jätehuolto). Liikenteen muihin päästötietoihin on saatavilla tieliikenteen lisäksi rautatieliikenteen, satamien rahti- ja matkustajalaivojen, huviveneiden sekä lentoliikenteen päästöt.

Laskentaan tarvittavat tiedot ovat käytettävissä noin 1½ vuoden päästä. Erillisen sopimuksen mukaan ennakoarvotiedot ovat saatavilla 4-6 kuukauden päästä.

Asukastyytyväisyys

Tarkastelujakso: joka 4.vuosi

Yksikkö: kyselystä laskettu indeksi

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa asukkaiden yleistä tyytyväisyyttä asuinkaupunkiinsa. Indeksi koostuu useammasta eri osatekijöistä, jotka ovat tyytyväisyys asumiseen, luonnonympäristöön, rakennettuun ympäristöön, terveyspalveluihin, sosiaalipalveluihin, kulttuuripalveluihin, vapaa-ajanpalveluihin, kouluihin sekä julkiseen liikenteeseen.

Laskenta:

Tiedot (ympäristön tilaa kuvaavat mittarit) kerätään joka neljäs vuosi toteutettavilla asukastyytyväisyyttä selvittävillä kyselytutkimuksilla. Kyselyn kohdejoukko valitaan satunnaisotannalla. Kyselyn toteutuksesta ja sisällöstä tulee neuvotella kaupunkien kesken.

Ympäristön tilaa kuvaavat mittarit ovat:

- jätehuolto
- kierrätystoiminta, paperit, lasit, paristot
- puistojen ja viheralueiden hoito
- juomaveden laatu
- liikenneolot, kevyt liikenne
- julkinen liikenne
- luonnonsuojelu
- ilmanlaatu
- vesistöjen puhtaus
- melun torjunta
- ympäristön siisteys
- luonto- ja retkeilyreitit

Kysely on osa säännöllistä kaupunkipalvelututkimusta (KAPA).

2) MAANKÄYTÖN JA KAUPUNKIRAKENTEEEN KESTÄVYYS

Metsäiset alueet

Tarkastelujakso: joka 2. vuosi

Yksikkö: % metsämaasta

Tavoiteltava kehityssuunta: □

Kuvaus:

Kuvaa metsäisten alueiden määrää ja koostumusta.

Monilähteisessä valtakunnan metsien inventoinnissa (MVMI) tuotetaan koko maan metsävara-arviot numeerisina metsävarakarttoina ja kuntakohtaisina taulukkotietoina. Metsävarakartoissa tiedot ovat 16 x 16 metrin ruudukoina yli 44 eri teemasta, jotka kuvaavat puuston ja kasvupaikan määrällisiä ja laadullisia ominaisuuksia. Uudet teemat tuotetaan yhden tai kahden vuoden välein. Viimeisimmät tulokset kuvaavat kahden vuoden takaista tilannetta.

Puuston ikä = Vähintään 80 vuotiaan metsän osuus kaikesta metsämaasta.

Lahopuupotentiaali = Monimuotoisuudelle tärkeiden metsäalueiden osuus kaikesta metsämaasta.

Laskenta:

Lasketaan valittujen ruutujen pinta-alan osuus kaikista metsäruuduista (%) TAI "uudistuskypsiä" metsien osuus kaikesta metsämaasta (kpl, %).

Puuston ikä = Ruudut, joissa keskimääräinen ikä on vähintään X vuotta (esim. väh. 80 vuotta). Lasketaan niiden osuus kaikista metsäruuduista. MVMI-teema: Puuston ikä (vuosi).

Lahopuupotentiaali = Monimuotoisuudelle tärkeiden metsäalueiden osuus kaikesta metsämaasta. Indikaattori saatavissa SYKE:n Zonation-tuloskartoista ([linkki](#))

Asukkaiden määrä merivesi- ja vesistötulva-alueilla

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: asukasmäärä

Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa asukasmäärää 20 ja 100 vuoden välein (eli 5 % ja 1 % todennäköisyyksillä) esiintyvien merivesi- ja vesistötulvien alueilla. Tulvariskialue perustuu SYKEN tulvakarttaan.

Laskenta:

Tiedot saadaan SYKEN Tulvakeskuksesta ja Väestökisterikeskuksesta.

Luonnonsuojelualueiden osuus

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: %, m²/asukas

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa pyrkimystä säilyttää ja vaalia luonnonarvoja ja ekologisesti merkittäviä alueita sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tehtyjä toimenpiteitä.

Laskenta:

Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen alueiden pinta-alan osuus koko kunnan maa-alasta ja koko pinta-alasta. Mukaan lasketaan vain kunnan rajojen sisäpuolella sijaitsevat luonnonsuojelualueet. Tiedot saadaan kaavoituksen tilastoista. Lisäksi lasketaan luonnonsuojelualueiden pinta-ala (m²)/asukas.

Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetuilla alueilla tarkoitetaan tässä seuraavia:

- kansallispuistot
- luonnonpuistot
- lehtojensuojelualueet
- soidensuojelualueet
- vanhojen metsien suojelualueet
- hylkeiden suojelualueet
- luonnonsuojelualueet (valtion maan ja yksityiset)
- muut luonnonsuojelualueet
- suojellut luontotyypit
- erityisesti suojeltujen lajien esiintymiseen perustuen rahoitetut alueet.

Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Pintavesien ekologinen tila

Tarkastelujakso: joka 6. vuosi

Yksikkö: %

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa ihmistoiminnan vaikutusta ympäristöön, vesiluonnon ekologista tilaa ja sen muutoksia.

Laskenta:

Pintaveden ekologisen tilan määrittelyssä tarkastellaan ensisijaisesti biologisia laatutekijöitä, kuten planktonlevät, piilevät, vesikasvit, pohjaeläimet ja kalat. Tilannetta verrataan olosuhteisiin, jossa ihmisen toiminta ei ole aiheuttanut vesieliöstöön havaittua vaikutusta. Lisäksi ekologisen tilan arvioinnissa huomioidaan seuraavat veden laatutekijät: kokonaisravinteet, pH ja näkösyvyys. Hydromorfologisista tekijöistä mukana ovat mm. keskimääräinen talvialenema ja vaellusesteet.

Pintavedet jaetaan ekologisen tilan perusteella seuraaviin luokkiin: Erinomainen / Hyvä / Tyydyttävä / Välttävä / Huono.

Päivitys 6 vuoden välein. Tiedot saadaan SYKE:n sivulta <https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Pintavesien%20tila>

Palveluiden saavutettavuus

- päiväkodit
- julkinen liikenne: joukkoliikenteen pysäkit
- kaupunkipyöräasemat
- lähivirkistysalueiden/viheralueiden saavutettavuus
- koulut: peruskoululuokat 1-6
- päivittäistavarakaupat
- kirjastot ja kirjastoauton pysäkit

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: 300 m ja 700 m etäisyydellä ko. palveluista asuvien asukkaiden %-osuus

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa yhdyskunnan rakennetta, peruspalvelujen ja viheralueiden saavutettavuutta sekä liikkumistarvetta. Eurooppalaisessa kaupunkien kestävyuden arvioinnissa (ECI) käytetään 300 m ja 700 m etäisyyksiä.

Laskenta:

Päiväkoteihin lasketaan julkiset ja yksityiset päiväkodit (myös kielipäiväkodit ja ryhmäperhepäivähoitopaikat). Lasketaan 300 ja 700 metrin etäisyydellä päiväkodista asuvien 0-6-vuotiaiden lasten määrät ja suhteutetaan näin saadut luvut koko kaupungin 0-6-vuotiaiden lasten määrään. Huomaa, että samalla hallinnollisella päiväkotiyksiköllä voi olla useampia erillisiä kiinteistöjä, jotka kaikki huomioidaan laskennassa, mikäli mahdollista. Kouluihin lasketaan 300 ja 700 metrin etäisyydellä ala-asteen koulusta asuvien 7-12-vuotiaiden lasten määrät ja suhteutetaan näin saadut luvut koko kaupungin 7-12-vuotiaiden lasten määrään. Tiedot saadaan kaavoituksen tilastoista ja ovat laskettavissa paikkatietojärjestelmien avulla.

Tiiviisti asuttujen alueiden osuus

Tarkastelujakso: joka 4. vuosi tai useammin

Yksikkö: Tiiviisti asuttujen YKR-ruutujen määrä ja osuus kaikista asutuista ruuduista (kpl, %).

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Alueet, joilla asukasmäärä on vähintään 20 asukasta hehtaarilla ja vähintään 50 asukasta hehtaarilla. Karkea raja kannattavalle joukkoliikenteelle. Mittausalueina yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) 250 metrin ruudukko.

Tiiviisti asuttu alue = Alueet, joilla asukasmäärä on vähintään 20 asukasta hehtaarilla. Karkea raja kannattavalle joukkoliikenteelle. Mittausalueina yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) 250 metrin ruudukko.

Tiiveimmin asuttu alue = Alueet, joilla asukasmäärä on vähintään 50 asukasta hehtaarilla. Tukee intensiivistä ja tiheimmällä vuorovälillä kulkevaa joukkoliikennettä. Mittausalueina yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) 250 metrin ruudukko.

Laskenta:

Tiiviisti asuttujen YKR-ruutujen määrä ja osuus kaikista asutuista ruuduista (kpl, %). Lasketaan vähintään 20 as/ha ja vähintään 50 as/ha YKR-ruudussa olevien YKR-ruutujen osuus kaikista asutuista ruuduista.

Tiedot on saatavissa tammikuun loppuun mennessä. HSY laskee kaikille kaupungeille.

Tiiviillä alueilla asuvien osuus

Tarkastelujakso: joka 4. vuosi tai useammin

Yksikkö: Tiiviiden alueiden asukkaiden määrä ja osuus koko väestöstä (asukkaita, %).

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Asukkaiden määrä ja osuus alueilla, joilla asukasmäärä on vähintään 20 asukasta hehtaarilla ja vähintään 50 asukasta hehtaarilla. Mittausalueina yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) 250 metrin ruudukko.

Laskenta:

Tiiviiden alueiden asukkaiden määrä ja osuus koko väestöstä (asukkaita, %). Lasketaan vähintään 20 as/ha ja vähintään 50 as/ha YKR-ruudussa olevien YKR-ruutujen asukkaiden osuus koko väestöstä.

Tiedot on saatavissa tammikuun loppuun mennessä. HSY laskee kaikille kaupungeille.

Tie- ja raideliikenteen sekä lentomelualueilla asuvien määrä

Tarkastelujakso: joka 5. vuosi

Yksikkö: Altistuneiden asukkaiden määrä melualueilla

Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Tieliikenteen melulle altistuvien (LAeq 7-22 > 55 dB ja LAeq 22-7 > 50 dB) asukkaiden määrät sekä melualueella asuvien asukkaiden määrät rakennuksissa, joissa on hiljainen julkisivu. (**Valtioneuvoston päätös** melutason ohjearvoista 993/1992).

Tieliikenteen melulle altistuvien (Lden > 55 dB ja Ln > 50 dB) asukkaiden määrät sekä melualueella asuvien asukkaiden määrät rakennuksissa, joissa on hiljainen julkisivu. (EU:n ympäristömeludirektiivin 2002/49/EY).

Raideliikenteen melulle altistuvien (LAeq 7-22 > 55 dB ja LAeq 22-7 > 50 dB) asukkaiden määrät sekä melualueella asuvien asukkaiden määrät rakennuksissa, joissa on hiljainen julkisivu. (Valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista 993/1992).

Raideliikenteen melulle altistuvien (Lden > 55 dB ja Ln > 50 dB) asukkaiden määrät sekä melualueella asuvien asukkaiden määrät rakennuksissa, joissa on hiljainen julkisivu. (EU:n ympäristömeludirektiivin 2002/49/EY).

Lentoliikenteen melulle altistuvien (LAeq 7-22 > 55 dB ja LAeq 22-7 > 50 dB) asukkaiden määrät sekä melualueella asuvien asukkaiden määrät rakennuksissa, joissa on hiljainen julkisivu. (Valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista 993/1992).

Lentoliikenteen melulle altistuvien (Lden > 55 dB ja Ln > 50 dB) asukkaiden määrät sekä melualueella asuvien asukkaiden määrät rakennuksissa, joissa on hiljainen julkisivu. (EU:n ympäristömeludirektiivin 2002/49/EY).

Laskenta:

Lasketaan melulle altistuvien asukkaiden määrä ohjearvojen mukaisesti. Tiedot on saatavissa viiden vuoden välein. Selvitys tehty 2017.

3) TOIMINNAN KUORMITUS JA EKOTEHOKKUUS

Yhdyskunnan sähkön kulutus

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: kWh/as/v
Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa yhdyskunnan toiminnan vastuullisuutta ja energiatehokkuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulu-
tusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Laskenta:

Tiedot hankitaan Energiateollisuuden sähkökulutustilastoista. Internetissä: www.energia.fi. Raportoidaan sektoreittain luokituksen (asuminen ja maatalous, palvelut ja rakentaminen, teollisuus) mukaisesti. Tiedot on saatavissa kesäkuussa tai sähkön jakelusta vastaavilta yhtiöiltä mahdollisesti jo aiemmin.

Yhdyskunnan veden kulutus

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: l/as/vrk
Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa yhdyskunnan toiminnan vastuullisuutta ja ekotehokkuutta sekä välillisesti myös veden puhdistuksesta, jakelusta, kuljetuksesta jne. aiheutuvia ympäristövaikutuksia.

Laskenta:

Verkostoon pumpattu vesimäärä jaetaan verkostoon liittyneiden asukkaiden lukumäärällä. Lisäksi lasketaan tai arvioidaan asutuksen (kotitalouksien) kulutus asukasta kohden. Tiedot saadaan vesilaitosten tilastoista. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Yhdyskunnan energiankulutus

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: kWh/as/v
Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa yhdyskunnan toiminnan vastuullisuutta ja energiatehokkuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulu-
tusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Laskenta:

Energiankulutus jaetaan lämmitysenergiaan (kaukolämpö ja öljylämmitys), sähkökulutukseen (sisältää sähkölämmityksen), liikenteen polttoaineen kulutukseen sekä teollisuuden ja työkonoiden energiankulutukseen. Lähtötiedot:

- CO₂-raportti (PK-seutu HSY)

- Kaukolämmön kulutus: paikallinen kaukolämpöyhtiö
- Öljylämmitys: kerrosneliömäärä (Tilastokeskus) kertaa ominaislämmöntarve 170 kWh/m²
- Sähkönkulutus paikalliselta sähköverkkoyhtiöltä
- Tieliikenne: VTT/Lipasto
- Laivaliikenne: satamat tai VTT. Sataman ilmoittamissa tiedoissa on mukana alusten satamassa kuluttama polttoaine. VTT:n tiedoissa on polttoaineen kulutus kaupungin aluevesirajalle saakka. Pienveneiden lukumäärän saa Vesikulkuneuvorekisteristä (Hyvinkään Maistraatti). Lukumäärä kerrotaan vuosikulutuksella (VTT/MEERI, arvio ominaiskulutuksesta ja ajotunneista vuodessa) 4,4 MWh.
- Teollisuus ja työkoneet: tähän jää kunnassa myyty kevyt polttoöljy (Öljyalan palvelukeskus) - öljylämmityksen osuus (ks. yllä) - energialaitosten kevyen polttoöljyn käyttö (energiayhtiöt tai VAHTI) + bensiinikäyttöiset työkoneet (VTT/TYKO, lasketaan koko Suomen bensiinikäyttöisten työkoneiden käytöstä esim. asukasluvun perusteella)
- Teollisuuden muiden polttoaineiden kuin kevyen polttoöljyn kulutus (VAHTI)

Kaukolämmön tuotantotapaosuudet

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: %

Tavoiteltava kehityssuunta uusiutuvien energianlähteiden osalta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa lämpöenergian tuotannon kestävyyttä.

Laskenta:

Lasketaan kaukolämmöntuotannossa käytettyjen energialähteiden osuudet tuotetusta energiasta. Tiedot saadaan energialaitosten tilastoista. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Lämmitystapajakauman muutos

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: %

Tavoiteltava kehityssuunta: uusiutuva energia ↑

Kuvaus:

Kuvaa kaupunkirakenteen ja energiantuotannon suunnitelmallisuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kuluusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Laskenta:

Kaukolämpöön liittyneiden rakennusten osuus koko rakennuskannasta. Tiedot sekä rakennusten lukumäärän että kerrosalan (m²) mukaan. Tiedoista saatavilla myös muiden lämmitystapojen osuudet. Lämmitystapajakauma: Uusiutuvan energian osuus. Aurinkosähköjärjestelmien teho asukasta kohden. Tiedot saadaan tilastokeskuksen tilastosta: Rakennukset (lkm, m²) käyttötarkoituksen ja lämmitysaineen mukaan.

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_asu_rakke/?tablelist=true&rxid=1677f0f4-7ab5-4ad4-8af9-57e0657e6550. Tiedot on saatavissa toukokuun loppuun mennessä.

Sähkön ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitiloissa

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: kWh/br-m³

Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa kaupungin toiminnan vastuullisuutta ja energiatehokkuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulutusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Laskenta:

Vertailuun otetaan energiatehokkuussopimuksissa raportoitavat hoitoalan-, kokoontumis-, opetus-, toimisto- ja hallintorakennukset eli nk. toimitilarakennukset. Tarkempi jaottelu alaluokkiin sekä asuinhuoneistot, liikennetarastukset, varastot ja väestönsuojat voivat olla kuntien omista tarkasteluissa itse kunkin harkinnan mukaan. Tiedot saadaan KETS-raportoinnista. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Lämmön ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitiloissa

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: kWh/br-m³

Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa kaupungin toiminnan vastuullisuutta ja energiatehokkuutta sekä välillisesti luonnonvarojen kulutusta ja ilman epäpuhtauspäästöjen määrää.

Laskenta:

Vertailuun otetaan energiatehokkuussopimuksissa raportoivat hoitoalan-, kokoontumis-, opetus-, toimisto- ja hallintorakennukset eli nk. toimitilarakennukset. Tarkempi jaottelu alaluokkiin sekä asuinhuoneistot, liikennetarastukset, varastot ja väestönsuojat voivat olla kuntien omista tarkasteluissa itse kunkin harkinnan mukaan. Tiedot saadaan KETS-raportoinnista. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Veden ominaiskulutus kaupungin omistamissa toimitiloissa

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: l/br-m³

Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa kaupungin toiminnan vastuullisuutta ja ekotehokkuutta sekä välillisesti myös veden puhdistuksesta, jakelusta, kuljetuksesta jne. aiheutuvia ympäristövaikutuksia.

Laskenta:

Vertailuun otetaan energiatehokkuussopimuksissa raportoivat hoitoalan-, kokoontumis-, opetus-, toimisto- ja hallintorakennukset eli nk. toimitilarakennukset. Tarkempi jaottelu alaluokkiin sekä asuinhuoneistot, liikennetarastukset, varastot ja väestönsuojat voivat olla kuntien omista tarkasteluissa itse kunkin harkinnan mukaan. Tiedot saadaan KETS-raportoinnista. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Yhdyskunnan ilmanlaatu

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: EU:n raja-arvojen ylitysten lukumäärä
Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa hengitysilman laatua ja ilmanlaadun vaikutusta terveyteen, luontoon ja elinympäristön viihtyisyyteen. Raja-arvotarkastelu mahdollistaa vertailun eurooppalaisten kaupunkien kanssa.

Laskenta:

Raja-arvotarkastelussa kirjataan raja-arvojen ylitysten määrä ja lisäksi esitetään typpidioksidin vuosiraja-arvoon verrannollinen arvo sekä hengitettävien hiukkasten (PM₁₀) vuorokausiraja-arvon numeroarvon ylitysten määrä. Tiedot kerätään jatkuvatoimisen ilmanlaadunmittauksen tuloksista. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Yhdyskunnan jätevesikuormitus

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: fosfori-, typpi- ja BHK-kuormitus g/as/vrk
Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa yhdyskunnan vesistökuormitusta ja vaikutusta rehevöitymiskehitykseen.

Laskenta:

Puhdistamolta vesistöön menevä koko kuormitus jaetaan puhdistamolle jätevettä tuovan viemäriverkoston piiriin kuuluvalla asukasmäärällä (verkostoon voi kuulua osa kunnasta, useampi kunta tai osia useammista kunnista). Myös mahdolliset ylivuodot ja ohijuoksutukset tulee ottaa huomioon. Kuormitustiedot saadaan jätevesipuhdistamon vuositilastoista. Liittyjien määrä on arvioitu kuntien asukasluvun, vesilaitosten asiakasrekisterien sekä asutustiheyden perusteella. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Sekaviemäriverkoston ylivuotoprosentti

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: %
Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Jätevesiviemäriverkoston vuotovesiprosentti. Jätevedenpuhdistamolle tulevan vesimäärän ja laskutetun jätevesimäärän suhde. Luvussa mukana sade- ja pintavesi sekä maavesi. Luku vaihtelee sateisuuden mukaan.

Laskenta:

Lasketaan jätevedenpuhdistamolle tulevan vesimäärän ja laskutetun jätevesimäärän suhde. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Jätteenpolttoon toimitetun yhdyskuntajätteen määrä

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: kg/as/v

Tavoiteltava kehityssuunta: ↓

Kuvaus:

Kuvaa yhteiskunnan kulutuskäyttämistä, tuotantorakennetta sekä kiertotalouden toteutumista.

Laskenta:

Jätteenpolttolaitokselle toimitetulla jätteen määrällä tarkoitetaan asumisessa syntyvää kierrätyskelvotonta jätettä, kuten kotitalouksista peräisin olevaa yhdyskuntajätettä (sekajätettä) ja siihen rinnastettavaa kaupan ja teollisuuden jätettä, joka toimitetaan jätteenpolttolaitokselle pakkaavilla jäteautoilla. Ko. jätteen määrä jaetaan koko jätehuoltoalueen asukasluvulla (jätehuoltoyhteistyöalueilla voi olla useamman kunnan alue). Tiedot saadaan kunnalliselta jätehuoltoyhtiöltä. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Erilliskerätyn biojätteen määrä

Tarkastelujakso: vuosittain

Yksikkö: kg/as/v

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa yhteiskunnan kulutuskäyttämistä ja biojätteen erilliskeräyksen tasoa sekä välillisesti luonnonvarojen kuluttamista ja jätteistä aiheutuvia ympäristöhaittoja. Biojätteen erilliskeräyksen ansiosta ravinteet saadaan kiertoon ja käsittelystä saatava energia voidaan hyödyntää liikennekaasuna, sähköinä, lämpönä ja teollisuuden polttoaineena.

Laskenta:

Biojättemäärään lasketaan erilliskerätyn biojätteen (kotitaloudet ja kauppa) määrä. Ko. jätteen määrä jaetaan koko jätehuoltoalueen asukasluvulla (jätehuoltoyhteistyöalueilla voi olla useamman kunnan alue). Tiedot saadaan kunnalliselta jätehuoltoyhtiöltä. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.

Kotitalouksien sekajätteen koostumus

Tarkastelujakso: joka 3. vuosi

Yksikkö: jättejakeittain %

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa kotitalouksien kierrätysaktiivisuutta ja sitä, kuinka suuri osa sekajätteestä olisi ollut lajiteltavissa.

Laskenta:

Tiedot saadaan kunnalliselta jätehuoltoyhtiöltä.

4) LIIKKUMISEN EKOTEHOKKUUS

Autoistuminen
<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> liikennekäytössä olevat henkilöautot/1000 as, sähkö- ja kaasuautojen osuus autokannasta (%) <u>Tavoiteltava kehityssuunta:</u> sähkö- ja kaasuautojen osuus autokannasta ↑
<u>Kuvaus:</u> Kuvaa liikenteen tilantarvetta ja sen aiheuttamia päästöjä ja melua. Autoistuminen kertoo myös maankäytön suunnittelusta, palvelujen saavutettavuudesta ja joukkoliikenteen tarpeesta.
<u>Laskenta:</u> Rekisterissä olevien henkilöautojen määrä 1000 asukasta kohden ja sähköautojen, liikennekäytössä olevien täys-sähköautojen, ladattavien hybridien ja kaasuautojen osuus autokannasta (%). Tiedot saadaan Trafifin tilastoista http://trafi2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/TraFi/. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.
Pyöräilyn laatuikäväien ja tehostetusti talvikunnossapidetyn pyörätien pituus
<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> m/as <u>Tavoiteltava kehityssuunta:</u> ↑
<u>Kuvaus:</u> Kuvaa pyrkimystä edistää ympäristöystävällistä liikkumista. Kattava kevyen liikenteen verkko mahdollistaa kulkumuodon valinnan ja tehostettu talvikunnossapito kannustaa pyöräilyyn läpi vuoden.
<u>Laskenta:</u> Lukuun lasketaan pyöräilyn laatuikävät ja tehostetun talvikunnossapidon piirissä olevien pyöräteiden pituus. Tiedot saadaan kuntien tilastoista. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.
Kulkumuotojakauma
<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> % henkilöliikenteen matkojen jakautuminen eri kulkumuodoille <u>Tavoiteltava kehityssuunta:</u> ↑
<u>Kuvaus:</u> Kuvaa kaupungin liikennepolitiikan painotuksia, liikennejärjestelmän tehokkuutta, joukkoliikenteen toimivuutta ja palvelutasoa, paikallisliikenteen aiheuttamia ympäristövaikutuksia ja asukkaiden ympäristövastuullisuutta. Indikaattorissa otetaan huomioon työmatkat, koulu- ja palvelu- ja asiointimatkat sekä kevyt liikenne, joukkoliikenne, henkilöautoliikenne sekä muut mahdolliset kulkutavat.
<u>Laskenta:</u> Tiedot kerätään vuosittain liikkumistottumuksia selvittävillä kyselytutkimuksilla.

5) YMPÄRISTÖVASTUULLINEN KULUTUS JA YMPÄRISTÖKASVATUS

Ympäristönäkökohdat kaupungin hankinnoissa
<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> % (ympäristökriteerit sisältävät kilpailutukset milj. € ja kpl /koko kaupungin kilpailutukset milj. € ja kpl) <u>Tavoiteltava kehityssuunta:</u> ↑
<u>Kuvaus:</u> Kuvaa kaupungin panostusta ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen hankintaprosesseissa.
<u>Laskenta:</u> Ympäristönäkökulman huomioiviksi kilpailutuksiksi katsotaan ne, joissa ympäristönäkökulma on mukana joko ehdottomissa vaatimuksissa tai tarjousten vertailukriteereissä. Hankintaprosesseissa käytettyjä ympäristökriteerejä ovat muun muassa ympäristöjärjestelmä, ympäristömerkin vaatimukset, materiaalitehokkuus, kierrätettävyyys, jätteiden lajittelu ja jätteiden vähentäminen, luomu, reilu kauppa, kemikaaliturvallisuus, geenimuuntelematon raaka-aine, elinkaarikustannukset, monikäyttöisyys, käyttöikä, energiatehokkuus, polttoaineen kulutus, päästöluokat, melutaso, takuuajat, henkilöstön ympäristöosaamisen kehittäminen.
Ympäristösertifioidut oppilaitokset, koulut ja päiväkodit
<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> lukumäärä sekä määrä / oppilaitosten, koulujen ja päiväkotien määrä <u>Tavoiteltava kehityssuunta:</u> ↑
<u>Kuvaus:</u> Vihreä lippu on koulujen ja päiväkotien valtakunnallinen ympäristökasvatusohjelma ja ympäristömerkki. Kuvaa panostusta ympäristökasvatukseen pyrittäessä kohti kestäväen kehityksen mukaista elämäntapaa.
<u>Laskenta:</u> Laskentaan otetaan mukaan Vihreä lippu -ohjelmassa mukana olevat, Okka-säätiön sertifikaatin saaneet tai muuta ympäristöjärjestelmää käyttävät koulut ja päiväkodit. Tiedot saadaan mm. Vihreä Lippu- ja OKKA-säätiön sivuilta. Tiedot on saatavissa helmikuun loppuun mennessä.
Ekotukihenkilöt kaupungeissa
<u>Tarkastelujakso:</u> vuosittain <u>Yksikkö:</u> vuosittain perus- ja jatkokoulutettujen ekotukihenkilöiden määrät /100 työntekijää <u>Tavoiteltava kehityssuunta:</u> ↑
<u>Kuvaus:</u> Kuvaa kaupungin panostusta ympäristövastuullisuuteen.
<u>Laskenta:</u> Vuosittain peruskoulutettujen ekotukihenkilöiden määrä ja vuosittain jatkokoulutettujen ekotukihenkilöiden määrä (hlö/v). Määrät saadaan ekotukitoimintaa koordinoivilta tahoilta. Tiedot on saatavissa tammikuussa.

OSA II: YMPÄRISTÖTOIMINNAN TALOUDELLISET TUNNUSLUVUT

6) TOTEUTUNUT RAHANKÄYTTÖ

Ympäristötuottojen kokonaissumma
<u>Tarkastelujakso:</u> tilikausittain <u>Yksikkö:</u> 1000 € <u>Tavoiteltava kehityssuunta:</u> ↑
<u>Kuvaus:</u>   Ympäristötuottojen kokonaissumma muodostuu tilikaudelle jaksotetuista ympäristötuloista. Kunta voi saada ympäristömenojen vastineeksi ympäristötuloja. Näitä ovat esimerkiksi jätehuolto- ja jätevesimaksut, pilaantu-neiden maiden kunnostukseen saadut avustukset, ym. ympäristötulot.   Ympäristönsuojelutoiminnan tuotot esitetään yleiseurooppalaisen ympäristön- suojelutoimenpiteiden tilasto- luokituksen mukaisesti soveltuvin osin: - ulkoilmansuojelu- ilmastonuojelu- vesiensuojelu ja jätevesien käsittely- jätehuolto ja roskaantumisen torjuminen- maaperän ja pohjaveden suojelu- melun, tärinän ja muiden ympäristöhäiriöiden torjunta- luonnonsuojelu ja (kaupunki)maisemansuojelu- ympäristönsuojelun ja jätehuollon viranomaiselle osoitetut tehtävät- ympäristönsuojelun edistäminen - ympäristöjohtaminen- ympäristökoulutus, -kasvatus ja -neuvonta- ekotehokkuutta parantava toiminta- ilmasto- ja ympäristöystävällinen liikkuminen- ympäristöperusteiset verot ja veroluonteiset maksut Yleiseurooppalainen ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokitus. Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje.
<u>Laskenta:</u>   Ympäristötulot kerätään tilikausittain. Ympäristötulojen kirjaamisessa noudatetaan yleisiä kirjanpidon kirjaamisperiaatteita.¹⁾ Tulojen yksilöinti voidaan tehdä kirjanpitojärjestelmässä tilin tai muun tunnusteen avulla tai järjestää muulla tavalla esim. kustannuslaskennan avulla. Tietojen kokoamisessa voidaan käyttää esim. lomaketta.²⁾   Toteutunut rahankäyttö jaotellaan myös tulolajeittain tuloslaskelmatyyppisesti: - korvaukset ympäristöhaittoja vähentävien palveluiden myynnistä sisältäen - myyntituotot- maksutuotot- tuet ja avustukset- muut ympäristöperusteiset tuotot- satunnaiset tuotot ¹⁾ Ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä on olemassa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje. ²⁾ Katso mallilomake. Lomakkeen täytössä voi käyttää apuna ympäristömenojen ja -tulojen ohjeellista luokitusta.

Ympäristökulujen kokonaissumma

Tarkastelujakso: tilikausittain

Yksikkö: 1000 €

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Ympäristökulujen kokonaissumma muodostuu tilikaudelle jaksotetuista ympäristömenoista ja ympäristöinvestoinneista tilikauden aikana tehdyistä poistoista. Ympäristömeno määritellään ympäristönsuojelutoimenpiteistä aiheutuneeksi menoksi. Ympäristömeno aiheutuu toiminnasta, jonka tarkoituksena on tuottaa ympäristöhyötyjä tai ennaltaehkäistä, vähentää taikka korjata ympäristöhaittoja, parantaa tulevaa luonnonsuojelun tasoa ja edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä.

Ympäristönsuojelutoiminnan kulut esitetään yleiseurooppalaisen ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokituksen mukaisesti soveltuvin osin:

- ulkoilmansuojelu
- ilmastonuojelu
- vesiensuojelu ja jätevesien käsittely
- jätehuolto ja roskaantumisen torjuminen
- maaperän ja pohjaveden suojelu
- melun, värinän ja muiden ympäristöhäiriöiden torjunta
- luonnonsuojelu ja (kaupunki)maisemansuojelu
- ympäristönsuojelun ja jätehuollon viranomaiselle osoitetut tehtävät
- ympäristönsuojelun edistäminen
 - ympäristöjohtaminen
 - ympäristökoulutus, -kasvatus ja -neuvonta
 - ekotehokkuutta parantava toiminta
 - ilmasto- ja ympäristöystävällinen liikkuminen
- ympäristöperusteiset verot ja veroluonteiset maksut
-

Yleiseurooppalainen ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokitus.

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje.

Laskenta:

Ympäristömenot kerätään tilikausittain. Ympäristömenojen kirjaamisessa noudatetaan yleisiä kirjanpidon kirjaamisperiaatteita.¹⁾ Menojen yksilöinti voidaan tehdä kirjanpitojärjestelmässä tilin tai muun tunnisteen avulla tai järjestää muulla tavalla esim. kustannuslaskennan avulla. Tietojen kokoamisessa voidaan käyttää esim. lomaketta.²⁾

Toteutunut rahankäyttö voidaan jaotella myös kululajeittain tuloslaskelmatyypillisesti:

- ympäristötoiminnan käyttö- ja kunnossapitokulut sisältäen
 - henkilöstökulut
 - palvelujen ostot
 - aineet, tarvikkeet ja tavarat
 - avustukset
- muut ympäristönsuojelun toimintakulut
- poistot ja arvonalennukset
- satunnaiset kulut

Ympäristömenoihin eivät sisälly ympäristölainsäädännön rikkomisesta johtuvat sakot ja maksut.

¹⁾ Ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä on olemassa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje.

²⁾ Katso mallilomake. Lomakkeen täytössä voi käyttää apuna ympäristömenojen ja -tulojen ohjeellista luokitusta.

Ympäristöinvestoinnit konsernitasolla

(aktivoitujen ympäristömenojen kokonaissumma)

Tarkastelujakso: tilikausittain

Yksikkö: 1000 €/asukasmäärään ja konsernin kaikkiin investointeihin

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Ympäristöinvestointi on meno, joka syntyy hyödykkeiden tuottamiseksi, ympäristöhaittojen ennaltaehkäisemiseksi, vähentämiseksi tai korjaamiseksi, tulevan ympäristönsuojelutason parantamiseksi ja luonnonvarojen kestävä käytön edistämiseksi hankitusta hyödykkeestä. Lisäksi investoinnin eli hankitun hyödykkeen odotetaan tuottavan tuloa tai se on tarkoitettu käytettäväksi tuotannontekijänä kunnan hyödyke- ja palvelutuotannossa jatkuvasti usean tilikauden ajan ja hankintameno ylittää poistosuunnitelman mukaisen pienhankintarajan. Ympäristöinvestointien hankintamenosta vähennetään investoinnin tekemiseksi saadut rahoitusosuudet ja avustukset.

Ympäristöinvestoinnit esitetään yleiseurooppalaisen ympäristönsuojelu-toimenpiteiden tilastoluokituksen mukaisesti soveltuvin osin:

- ulkoilmansuojelu
- ilmastonsuojelu
- vesiensuojelu ja jätevesien käsittely
- jätehuolto ja roskaantumisen torjuminen
- maaperän ja pohjaveden suojelu
- melun, värinän ja muiden ympäristöhäiriöiden torjunta
- luonnonsuojelu ja (kaupunki)maisemansuojelu
- ympäristönsuojelun ja jätehuollon viranomaiselle osoitetut tehtävät
- ympäristönsuojelun edistäminen
 - ympäristöjohtaminen
 - ympäristökoulutus, -kasvatus ja -neuvonta
 - ekotehokkuutta parantava toiminta
 - ilmasto- ja ympäristöystävällinen liikkuminen
- ympäristöperusteiset verot ja veroluonteiset maksut

Yleiseurooppalainen ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokitus.

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje.

Laskenta:

Ympäristöinvestoinnit ovat aktivointiedellytykset täyttäviä ympäristömenoja, jotka ilmoitetaan tilikausittain. Aktivoituja ympäristömenoja sisältyy taseen pysyvien vastaavien eriin. Aktivoitavia ympäristömenoja ovat esim. ympäristönsuojelua varten hankitut koneet ja laitteet sekä ympäristölainsäädännön noudattamiseksi tarvittavat tekniset laitteet, joita käytetään ympäristön valvontaan tai pilaantumisen ehkäisemiseen.

Investointien kirjaamisessa noudatetaan yleisiä kirjanpidon kirjaamisperiaatteita.¹⁾ Investoinnin yksilöinti voidaan tehdä esim. käyttöomaisuudenhallintajärjestelmässä tunnisteiden avulla. Tietojen kokoamisessa voidaan käyttää esim. lomaketta.²⁾

Investoinnit voivat sisältyä seuraaviin tilinpäätöseriin:

I Aineettomat hyödykkeet

- Perustamismenot
- Tutkimusmenot
- Kehittämismenot
- Aineettomat oikeudet

II Aineelliset hyödykkeet

- Maa-alueet
- Rakennukset ja rakennelmat
- Koneet ja kalusto
- Muut aineelliset hyödykkeet

Ympäristöinvestointeihin saadut julkiset tuet ja avustukset sekä muut rahoitusosuudet vähennetään investoinnin hankintamenosta.

¹⁾ Ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä on olemassa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje.

²⁾ Katso mallilomake. Lomakkeen täytössä voi käyttää apuna ympäristöinvestointien ohjeellista luokitusta.

Ympäristövastuu ja ehdollinen ympäristövelka

Tarkastelujakso: tilikausittain

Yksikkö: 1000 €

Tavoiteltava kehityssuunta:

Kuvaus:

Ympäristövastuu on ympäristöön liittyvä olemassa oleva velvoite, jolla on todennäköisesti tulevaisuudessa menoja lisäävä vaikutus. Ehdollinen ympäristövelka on ympäristöön liittyvä mahdollinen velvoite sekä olemassa oleva velvoite, jonka täyttäminen ei todennäköisesti aiheuta kustannuksia ja jonka suuruutta ei voida luontevasti arvioida. Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohje.

Laskenta:

Ympäristövastuut ilmoitetaan tilikausittain. Kirjaaminen, laskeminen ja esittäminen tehdään noudattaen Kirjanpitolakia ja Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjetta. Ympäristövastuut sisältyvät seuraaviin tilinpäätöseriin: muut pakolliset varaukset (ympäristövaraus) ja siirtovelat.

Ympäristötuotot kunnan toimintatuotoista ja suhteessa asukaslukuun

Tarkastelujakso: tilikausittain

Yksikkö: % ja €/as

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa kunnan ympäristönsuojelutoiminnan tuottojen osuutta kunnan toimintatuotoista sekä ympäristötuottoja suhteessa asukaslukuun.

Laskenta:

Ympäristönsuojelutoiminnan tuottojen osuus kunnan toimintatuotoista sekä suhteessa asukaslukuun.

Ympäristökulut kunnan toimintakuluista ja suhteessa asukaslukuun

Tarkastelujakso: tilikausittain

Yksikkö: % ja €/as

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa kunnan ympäristönsuojelutoiminnan kulujen osuutta kunnan toimintakuluista sekä ympäristökuluja suhteessa asukaslukuun.

Laskenta:

Ympäristönsuojelutoiminnan kulujen osuus (ennen poistoja ja varauksia) kunnan toimintakuluista sekä suhteessa asukaslukuun.

Ympäristöinvestoinnit kunnan investoinneista ja suhteessa asukaslukuun

Tarkastelujakso: tilikausittain

Yksikkö: % ja €/as

Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa kunnan ympäristöinvestointien osuutta kunnan käyttöomaisuusinvestoinneista sekä ympäristöinvestointeja suhteessa asukaslukuun.

Laskenta:

Ympäristöinvestointien osuus kunnan käyttöomaisuusinvestoinneista sekä suhteessa asukaslukuun.

7) KAUPUNGIN YMPÄRISTÖTOIMINNAN LASKENNALLINEN HYÖTY

Ekotehokkuutta parantava toiminta

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: 1000 €
Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa esim. toimintayksikön materiaali- ja energiavirtojen hallintaa, joka tähtää välillisesti kunnan negatiivisten ympäristövaikutusten vähentämiseen.

Laskenta:

Laskentaesimerkki ekotehokkuutta parantavasta toiminnasta voi olla esimerkiksi kaupungin pesulan vähentynyt veden, energian ja pesuaineen määrää pestyä pyykkikiloa kohti.

Ympäristövaikutusten hallinta

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: 1000 €
Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa esim. toimintayksikön toimintatapojen ja materiaalivirtojen hallintaa, joka tähtää välittömästi kunnan negatiivisten ympäristövaikutusten vähentämiseen.

Laskenta:

Laskentaesimerkki ympäristövaikutusten hallinnasta voi olla esimerkiksi toimintayksikön toimintatapojenmuutosten kautta saatuja kustannussäästöjä ja negatiivisten ympäristövaikutusten väheneminen esim. jätemäärien vähentyminen.

Hallinnolliset toimenpiteet

Tarkastelujakso: vuosittain
Yksikkö: 1000 €
Tavoiteltava kehityssuunta: ↑

Kuvaus:

Kuvaa esim. toimintayksikön tutkimuksen ja kehityksen kautta syntyneitä uusia ympäristöteknologiahankkeita, jotka tuovat ympäristöliiketoimintatuottoja kunnalle tai hallinnollisia toimenpiteitä joilla sitoudutaan tukemaan ympäristöliiketoiminnan kehittämistä.

Laskenta:

Laskentaesimerkki hallinnollista toimenpiteistä voi olla esimerkiksi kunnallisen energialaitoksen panostus ympäristöliiketoimintaan kuten tuulisähkö, puupelletit tai kaukokylmä ja kaupungin sitoutuminen tukemaan ympäristöliiketoiminnan kehittämistä esim. hankkimalla tuulisähköä.